

*Лубенченко Ольга Едуардівна,
доктор економічних наук,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

НОВІТНІ ВИМОГИ ДО ОЦІНКИ АУДИТОРСЬКОГО РИЗИКУ

Міжнародний стандарт аудиту 315 «Виявлення та оцінка ризиків суттєвих викривлень» було переглянуто, з метою розширення класифікації, ідентифікації та оцінки аудиторських ризиків (надалі – МСА 315). МСА 315 вступив в дію для аудитів фінансової звітності за періоди, що починаються 15 грудня 2021 року або після цієї дати. Але на сьогодні він не оприлюднений в Україні, оригінальний текст стандарту знаходиться на сайті IFAC– Міжнародної федерації бухгалтерів [1]. В стандарті представлено докладний матеріал для застосування його фахівцями під час аудиту, який направлений на більш цілеспрямовані дії аудиторів у відповідь на оцінені ризики, на детальну розробку подальших аудиторських процедур. Стандарт розкриває сферу його застосування, основні принципи, в тому числі принцип масштабування, мету, основні дефініції та вимоги, процедури оцінки аудиторських ризиків (ризик суттєвого викривлення фінансової звітності, ризику невиявлення), супутні дії, такі, як отримання розуміння діяльності клієнта та його оточення, застосовної концепції підготовки фінансової звітності і системи внутрішнього контролю, вимоги до документування. Крім того, МСА 315 містить посібник із застосування, інші пояснювальні матеріали та 6 додатків:

- додаток 1. Питання для розгляду при отриманні розуміння організації та її бізнес- моделі;
- додаток 2. Отримання розуміння щодо факторів невід’ємного ризику;
- додаток 3. Отримання розуміння системи внутрішнього контролю організації;
- додаток 4. Питання для розгляду при отриманні уявлення про роботу служби внутрішнього аудиту організації;
- додаток 5. Питання для розгляду при отриманні розуміння щодо інформаційних технологій (надалі – ІТ);
- додаток 6. Питання для розгляду при отриманні розуміння щодо загальних засобів ІТ– контролю.

МСА 315 слід розглядати та застосовувати разом із МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Між-

народних стандартів». За МСА 315 процедури оцінки ризиків включають:

- ✓ запити (наприклад, направлення запитів зовнішньому юристу клієнта або зовнішнім органам нагляду, або експертам з оцінки, послугами яких користувався клієнт, або внутрішнім аудиторам);
- ✓ аналітичні процедури (наприклад змін у залишках за рахунками за поточний або проміжний період із залишками за попередні періоди, щоб отримати уявлення про можливі сфери підвищеного ризику);
- ✓ спостереження та інспектування (інспектування внутрішніх документів, інформації, отриманої із зовнішніх джерел; спостереження за інвентаризацією, введенням паролів, в тому числі із застосуванням засобів дистанційного спостереження (таких як камери, дрони)).
- ✓ подальші аудиторські процедури, що включають тести заходів контролю та процедури по суті (тести деталей та аналітичні процедури по суті).

Ризик суттєвого викривлення фінансової звітності включає ризик системи внутрішнього контролю (надалі – СВК) та властивий ризик, тобто, ризик бізнесу клієнта. З метою оцінки ризиків СВК удосконалено робочий документ робочий документ «Опитувальник із внутрішнього контролю» на підставі приписів МСА 315, табл. 1.

Таблиця 1

Опитувальник із внутрішнього контролю (фрагмент)

Мета: шляхом отримання інформації про внутрішній контроль ідентифікувати та оцінити ризики суттєвого викривлення фінансової звітності, у т. ч. ризики шахрайства			
Процедури: запит, обговорення, оцінка			
№ пункту МСА 315	Чинник ризику	Примітки та пояснення	Вплив чинника на можливість викривлення фінансової звітності (істотний/не суттєвий)
А 96–98	1. Вивчення контрольного середовища, процесу оцінки ризиків клієнтом та впровадженого ним процесу	Для цілей МСА система внутрішнього контролю поділяється на п'ять	Оцінка впливу (ризик) та визначення подальших аудиторських процедур

	<p>моніторингу системи внутрішнього контролю:</p> <ul style="list-style-type: none"> • демонстрація керівництвом прихильності чесності та етичної поведінки, (аудитор може отримати таке розуміння за допомогою направлення запитів керівництву та співробітникам, шляхом розгляду інформації, отриманої із зовнішніх джерел щодо таких аспектів; • доведення керівництвом до відома співробітників своїх поглядів на ділову практику та етичну поведінку; • інспектування документально оформленої керівництвом кодексу поведінки та спостереження за тим, чи діє керівництво відповідно до цього кодексу 	<p>взаємопов'язаних компонентів:</p> <ul style="list-style-type: none"> (а) контрольне середовище; (б) процес оцінки ризиків в організації; (в) процес моніторингу системи внутрішнього контролю організації; (г) інформаційна система та інформаційна взаємодія; (д) контрольні процедури 	
A 101-102	<p>Вивчення заходів контролю:</p> <ul style="list-style-type: none"> • як виконуються наглядові функції керівництва, наприклад, у частині формування культури поведінки та прихильності керівництва 	<p>Надіслати запит щодо визначених питань. Провести опитування співробітників щодо наявності та дотримання приписів внутрішнього контролю</p>	<p>Оцінка чесності менеджменту та власників клієнта та оцінка схильності до шахрайства</p>

	<p>принципам чесності та етичних цінностей;</p> <ul style="list-style-type: none"> •наскільки незалежні особи, які відповідають за корпоративне управління та що здійснюють нагляд за системою внутрішнього контролю підприємства, якщо такі особи не входять до складу керівництва; •як розподіляються повноваження та відповідальність в організації; •як клієнт залучає, розвиває та утримує компетентних працівників; •яким чином клієнт притягує працівників до відповідальності за невиконання ними своїх обов'язків для досягнення цілей системи внутрішнього контролю 		
<p>.....</p>			
<p>Висновок щодо СВК, дата, прізвища та підписи відповідальних осіб</p>			

Розроблений робочий документ відповідає вимогам МСА 315 в частині визначення ризиків внутрішнього контролю клієнта, допомагає ідентифікувати індивідуальні ризики та в подальшому, при плануванні, на його підставі визначається необхідність застосування тестів заходів контролю, визначаються статті фінансової звітності схильні до викривлення, розробляються подальші аудиторські процедури з метою збору доказів для формування звіту аудитора.

Список використаних джерел

1. ISA 315 (Revised 2019), Identifying and Assessing the Risks of Material Misstatement URL:<https://www.ifac.org/system/files/publications/files/ISA-315-Full-Standard-and-Conforming-Amendments-2019-.pdf>

*Нежива Марія Олександрівна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Державний торговельно-економічний університет*

ФІНАНСОВЕ ШАХРАЙСТВО ЯК ЗАГРОЗА СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Розвиток світової економіки та кон'юнктура ринку призвели до зростання ролі фінансів у житті кожної людини. Збільшенню шахрайства сприяло залучення безготівкових форм розрахунків, розширення мережі банків та інших фінансових установ, поява міжнародних фінансово-кредитних організацій, активне використання нових інформаційних технологій фінансових операцій у фінансовому секторі. Шахрайство створюється як внутрішніми учасниками бізнесу, так і зовнішніми суб'єктами. Це зачіпає інтереси учасників практично всіх сфер суспільних відносин: кредитно-банківської, страхової, мережі Інтернет, зовнішньоекономічної діяльності, що маркує проблему як проблему транснаціонального характеру.

Шахрайство, яке має місце у сфері фінансів, посягає на найбільш важливі економічні відносини – відносини з формування, розподілу та використання грошових коштів, завдає багатомільйонні збитки економіці та добробуту громадян, підриває розвиток підприємницької та інвестиційної діяльності. За даними Інтерполу [1], доходи від діяльності фінансових шахраїв перевищують доходи від усіх кримінальних злочинів у сфері економіки, а також вийшли на друге місце після торгівлі наркотиками.

До найбільш характерних рис сучасного шахрайства можна віднести такі характерні риси: висока частка в загальній структурі економічної злочинності та кількість злочинів, вчинених у великих та особливо великих розмірах; переважна концентрація в промислово розвинутих регіонах з міжрегіональним характером дій шахраїв, які в одних регіонах здійснюють шахрайські дії, а в інших – заволодіння чужим майном; значний рівень